

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 156/2022-19

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miloša Maďara a sudcov Jany Baricovej a Rastislava Kaššáka (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného advokátkou JUDr. Ivetou Rajtákovou, Štúrova 20, Košice, proti uzneseniu Krajského súdu v Košiciach č. k. 7 CoP 147/2021-244 z 13. januára 2022 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkové okolnosti prípadu

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 24. februára 2022 domáha vyslovenia porušenia základného práva na ochranu rodičovstva podľa čl. 41 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a práva na rešpektovanie jeho rodinného života podľa čl. 8 ods. 1 dohovoru uznesením krajského súdu označeným v záhlaví tohto uznesenia. Navrhuje napadnuté uznesenie zrušiť a vec vrátiť krajskému súdu na ďalšie konanie a súčasne žiada, aby ústavný súd zakázal krajskému súdu pokračovať v porušovaní jeho práv a priznal mu náhradu trov vzniknutých v konaní pred ústavným súdom.

2. Z obsahu ústavnej sťažnosti a k nej pripojených príloh vyplýva, že Okresným súdom Košice I (ďalej len „okresný súd“) je na základe návrhu matky pod sp. zn. 41 P 82/2021 vedené konanie o zmenu úpravy výkonu rodičovských práv a povinností k maloletému dieťaťu. Matka sa podaným návrhom domáha zverenia maloletého [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] (ďalej len „maloletý“), do jej výlučnej osobnej starostlivosti, a tým zmeny rozsudku okresného súdu č. k. 18 P 129/2014 z 15. apríla 2019 v spojení s rozsudkom krajského súdu č. k. 8 CoP 13/2021 zo 17. marca 2021, ktorým bol maloletý zverený do striedavej osobnej starostlivosti oboch rodičov v týždňových intervaloch.

3. Spolu s návrhom vo veci samej podala matka aj návrh na nariadenie neodkladného opatrenia, ktorému okresný súd vyhovel a uznesením č. k. 41 P 82/2021-130 z 22. septembra 2021 (ďalej len „uznesenie okresného súdu“) zveril maloletého do jej osobnej starostlivosti, rozhodol o vyživovacej povinnosti sťažovateľa a o úprave jeho styku s maloletým v rozsahu každého nepárneho týždňa od piatka od 18.00 h do nedele do 18.00 h.

3.1. Po oboznámení sa s návrhom matky a jej ďalšími predloženými podaniami, vyjadreniami sťažovateľa a kolízneho opatrovníka dospel okresný súd k záveru, že vzhľadom na zmenu pomerov, ktorá nastala od vydania rozhodnutia vo veci samej v marci 2021, sú splnené podmienky na nariadenie neodkladného opatrenia podľa § 328 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“). V tejto súvislosti poukázal na vyhrotené situácie, ktoré opakovane nastali od 2. augusta 2021, a na správanie maloletého, ktorý sťažovateľa vyslovene odmieta, uteká z jeho domácnosti a deklaruje, že sa so sťažovateľom nechce stretávať a že sa ho bojí, čo preukazuje psychický (emočný) problém maloletého. Sťažovateľ pritom názor maloletého neakceptuje a zdôvodňuje ho tým, že sa len snaží na maloletého výchovne pôsobiť, čo u maloletého prirodzene vyvoláva odmietavý postoj. Okresný súd konštatoval, že napriek intervencii psychológa a motivovaniu maloletého nedochádza k zlepšeniu rodinnej situácie, ale táto sa ešte viac vyhrocuje. Zhoršenie psychického stavu maloletého a narušenie jeho vzťahu so sťažovateľom si podľa názoru okresného súdu vyžaduje jeho zásah do pomerov účastníkov konania formou nariadenia neodkladného opatrenia a dočasné zverenie maloletého do osobnej starostlivosti matky, ktoré môže (ale nemusí) prispieť k objasneniu skutočného dôvodu jeho psychických ťažkostí. Súčasne okresný súd zaviazal sťažovateľa prispievať na výživu maloletého v zákonom stanovenej minimálnej sume a upravil jeho styk s maloletým počas každého nepárneho víkendy v roku, aby mohlo dôjsť k náprave a obnoveniu ich vzájomného vzťahu.

4. O odvolaní sťažovateľa rozhodol krajský súd napadnutým uznesením, ktorým uznesenie okresného súdu potvrdil ako vecne správne podľa § 387 ods. 1 a 2 CSP, pričom sa stotožnil s právnym záverom okresného súdu o splnení podmienok pre nariadenie neodkladného opatrenia. Konštatoval veľmi vyhrotený a konfliktný vzťah rodičov, ktorý ohrozuje stabilitu výchovného prostredia maloletého, o čom svedčí jeho správanie a stupňujúce sa napätie vo vzťahu k sťažovateľovi.

II.

Argumentácia sťažovateľa

5. Proti napadnutému uzneseniu krajského súdu podal sťažovateľ ústavnú sťažnosť, v ktorej po podrobnom opise priebehu konania vyjadruje nesúhlas s právnym názorom konajúcich súdov o splnení podmienok pre nariadenie neodkladného opatrenia, pričom v konkrétnostiach namieta, že:

- a) aj keď mal krajský súd k dispozícii dôkazy preukazujúce nepravdivosť tvrdení matky o tyranizujúcom správaní sa sťažovateľa k maloletému a o jeho strachu z osoby sťažovateľa, potvrdil uznesenie okresného súdu o nariadení neodkladného opatrenia,
- b) krajský súd dezinterpretoval obsah jeho podaní, pretože sťažovateľ nikdy nevyslovil, že stupňujúca sa agresivita maloletého voči jeho osobe prejavujúca sa vo vulgárnych vyjadreniach a prechádzajúca až do fyzických atakov je rebéliou prirodzenou veku maloletého,
- c) od poslednej úpravy výkonu rodičovských práv a povinností k maloletému (rozsudok okresného súdu č. k. 18 P 129/2014 z 15. apríla 2019 v spojení s rozsudkom krajského súdu

č. k. 8 CoP 13/2021 zo 17. marca 2021) uplynula podľa sťažovateľa len krátka doba a nebola osvedčená žiadna zásadná zmena pomerov spočívajúca v jeho správaní k maloletému, ktorá by opodstatňovala zmenu rozhodnutia súdu o osobnej starostlivosti o maloleté dieťa, pričom krajský súd túto jeho odvoláciu námietku ponechal bez reakcie. K radikálnej zmene správania maloletého voči sťažovateľovi pritom došlo v čase, keď nebol v jeho osobnej starostlivosti, čo nebolo konajúcimi súdmi vôbec zohľadnené.

5.1. Napadnuté uznesenie krajského súdu tak podľa sťažovateľa nezodpovedá požiadavkám vyplývajúcim z čl. 46 ods. 1 ústavy, resp. čl. 6 ods. 1 dohovoru, pričom ním tiež došlo k výraznému zásahu do jeho základného práva na ochranu rodičovstva podľa čl. 41 ods. 4 ústavy a jeho práva na rešpektovanie rodinného života podľa čl. 8 ods. 1 dohovoru. Na záver podotkol, že aj keď je namietané uznesenie krajského súdu rozhodnutím o neodkladnom opatrení, v skutočnosti podľa sťažovateľa zakladá aj s ohľadom na doterajší postup konajúcich súdov stav, keď bude zbavený možnosti vykonávať osobnú starostlivosť o svojho maloletého syna na neurčitý čas.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

III.1. K namietanému porušeniu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru:

6. Ústavný súd hneď v úvode považuje za potrebné zdôrazniť, že nie je opravnou inšinciou vo vzťahu k všeobecným súdom (I. ÚS 31/05) a v zásade nemá právomoc preskúmať skutkové zistenia a právne názory všeobecných súdov, ktoré pri výklade a uplatňovaní zákonov vytvorili skutkový a právny základ ich rozhodnutí. Kompetenciou ústavného súdu je v prípadoch napadnutia rozhodnutí všeobecných súdov kontrola zlučiteľnosti účinkov interpretácie a aplikácie právnych noriem a postupu, ktorý im predchádzal, so základnými právami. Preskúmanie rozhodnutia všeobecného súdu v konaní pred ústavným súdom má opodstatnenie len v prípade, ak v konaní, ktoré mu predchádzalo, alebo samotným rozhodnutím došlo k porušeniu základného práva alebo slobody. Skutkový stav a právne závery všeobecného súdu sú predmetom kontroly zo strany ústavného súdu vtedy, ak by prijaté právne závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné, čím by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (IV. ÚS 43/04).

7. V kontexte sťažovateľom uplatnenej argumentácie a ním vymedzeného predmetu konania, ktorým je posúdenie ústavnej udržateľnosti rozhodnutia všeobecného súdu vo veci neodkladného opatrenia, ústavný súd považuje za potrebné osobitne akcentovať, že posudzovanie podmienok na vydanie neodkladného opatrenia je predovšetkým vecou všeobecných súdov (čl. 142 ústavy), pretože tieto závisia od konkrétnych okolností toho-ktorého prípadu. Ústavnému súdu teda z ústavnoprávneho hľadiska neprináleží prehodnocovať názor súdu o dôvodnosti podaného návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia, ale jeho úlohou je len skúmať, či v tomto konaní boli rešpektované minimálne požiadavky, ktoré tvoria podstatu základného práva na súdnu ochranu, resp. práva na spravodlivé súdne konanie. Rozhodnutie o návrhu na vydanie neodkladného opatrenia musí mať rovnako ako iné rozhodnutia predovšetkým zákonný podklad, musí byť vydané príslušným orgánom a nemôže byť prejavom svojvôle, teda musí byť primeraným spôsobom

odôvodnené (m. m. IV. ÚS 136/2014, IV. ÚS 332/2018, II. ÚS 427/2020). Všeobecný súd je povinný pri rozhodovaní o neodkladných opatreniach poskytnúť ochranu nielen tomu, kto sa vydania takého opatrenia domáha, ale v rámci ústavných pravidiel tiež tomu, proti komu návrh smeruje (m. m. IV. ÚS 257/2010).

8. Ústavný súd pritom opakovane zdôrazňuje, že k prieskumu súdnych rozhodnutí v rodinnoprávnych veciach pristupuje zvlášť rezervovane, pretože rozhodovanie v týchto právnych veciach sa odvíja od zisťovania a posudzovania skutkových okolností a otázok pred všeobecnými súdmi, ktoré ústavný súd s ohľadom na svoje postavenie nemôže nahrádzať. Práve všeobecné súdy totiž majú vzhľadom na svoju nezastupiteľnú osobnú skúsenosť vyplývajúcu z bezprostredného kontaktu s účastníkmi konania a inými osobami zúčastnenými na konaní a z ich znalosti rodinnej situácie vytvorené najlepšie podmienky na vykonanie dokazovania, zistenie skutočného stavu veci [§ 35 Civilného mimosporového poriadku (ďalej aj „CMP“)] a spravodlivé rozhodnutie vo veci reflektujúce predovšetkým najlepší záujem maloletého dieťaťa v súlade s čl. 3 Dohovoru o právach dieťaťa (porovnaj uznesenia Ústavného súdu Českej republiky č. k. II. ÚS 1551/20 z 23. júna 2020 a č. k. III. ÚS 1283/20 zo 16. júna 2020, rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Bronda proti Taliansku z 9. júna 1998, č. sťažnosti 22430/93, bod 59).

9. Z napísaného tak vyplýva, že povaha neodkladného opatrenia a tiež predmet samotného konania vo veci starostlivosti súdu o maloleté dieťa vedie ústavný súd k určitej zdržanlivosti, no nevylučuje, že i v predmetnom konaní môže dôjsť k porušeniu práv účastníkov konania, ktoré dosahuje ústavnoprávnu intenzitu. Prieskumná právomoc ústavného súdu sa však sústreďuje len na posúdenie toho, či napadnuté rozhodnutie o neodkladnom opatrení nepredstavuje extrémne rozhodnutie založené na svojvôli, resp. iným zásadným spôsobom nezasahuje do základného práva účastníka na súdnu ochranu.

10. Také pochybenie ústavnoprávnej intenzity však v prerokúvanej veci sťažovateľa nebolo identifikované.

11. Z relevantných častí napadnutého uznesenia vyplýva, že krajský súd sa s poukazom na konkrétne okolnosti veci, ale najmä na vývoj rodinnej situácie stotožnil s právnym názorom súdu prvej inštancie o potrebe nariadenia neodkladného opatrenia v súlade s návrhom matky. Osobitne poukázal na vysoko hostilný vzájomný vzťah rodičov maloletého dieťaťa, ktorý ich podstatným spôsobom obmedzuje v schopnosti vnímať potreby ich syna a ohrozuje stabilitu jeho výchovného prostredia. Prejavy správania maloletého pritom svedčia o zhoršení jeho psychického stavu a nevládání konfliktných situácií so sťažovateľom. V dôvodoch svojho rozhodnutia preto krajský súd dôrazne apeloval na oboch rodičov maloletého, aby zmenili svoje správanie, vyvarovali sa negatívnym vyjadreniam a svoje rodičovské práva a povinnosti vykonávali v záujme ich maloletého syna. Súčasne vyzdvihol význam a pozitívny prínos prebiehajúceho psychologického poradenstva, ktoré zohráva dôležitú úlohu pri obnovení pozitívnej vzťahovej väzby medzi sťažovateľom a maloletým [redacted] (bod 23 napadnutého uznesenia). Práve výrazne sa stupňujúce napätie medzi maloletým a sťažovateľom, ktoré opakovane vyústilo do vyhrotených situácií, aktuálny negatívny postoj maloletého k sťažovateľovi prejavujúci sa v deklarovaní strachu z osoby sťažovateľa a v odmietaní tráviť s ním čas opodstatňovali podľa konajúcich súdov zásah do pomerov účastníkov a dočasné zverenie maloletého do osobnej starostlivosti matky.

12. Podľa ústavného súdu je tak evidentné, že primárnym cieľom nariadeného neodkladného opatrenia v posudzovanej veci je ochrana najlepšieho záujmu maloletého dieťaťa ako prvoradého hľadiska chráneného čl. 3 Dohovoru o právach dieťaťa. Aj napriek výhradám sťažovateľa sa konajúce súdy preukázateľne usilujú o upokojenie vypätej rodinnej situácie, elimináciu vzniku konfliktných situácií medzi maloletým dieťaťom a sťažovateľom, ale predovšetkým o stabilizáciu psychického stavu maloletého. Skutočným dôvodom na ingerenciu súdu do pomerov účastníkov preto nebolo (iba) správanie či konanie sťažovateľa, ale išlo o reakciu na eskalujúci vývoj v rodine a psychické rozpoloženie maloletého, ktorý s plačom a agresiou odmietol byť v starostlivosti sťažovateľa v zmysle posledného rozhodnutia o jeho zverení do striedavej osobnej starostlivosti oboch rodičov. To, že príčina tohto stavu maloletého dieťaťa a dôvody jeho negatívneho postoja k sťažovateľovi neboli objasnené a že do úvahy teda môže prichádzať aj pravdivosť tvrdení uvádzaných sťažovateľom, konajúce súdy výslovne pripustili s tým, že dôsledné skúmanie týchto skutočností a zisťovanie najlepšieho záujmu maloletého si vyžaduje vykonanie náležitého dokazovania, čo však prekračuje rámec konania o neodkladnom opatrení. Námietka sťažovateľa, že od poslednej úpravy pomerov uplynula pomerne krátka doba, je tak s ohľadom na uvedené celkom irelevantná, keďže povinnosťou konajúceho súdu bolo reagovať na vzniknutú situáciu a poskytnúť ochranu najlepšiemu záujmu maloletého dieťaťa. V tomto smere je potrebné dodať, že ani Civilný mimosporový poriadok neustanovuje, aké dlhé obdobie by malo prejsť od právoplatnosti pôvodného rozsudku na to, aby súd rozhodujúci vo veci samej mohol zmeniť tento právoplatný rozsudok, čo znamená, že táto skutočnosť je pre naplnenie predpokladov pre zmenu rozsudku podľa § 121 CMP v zásade nepodstatná.

13. V súvislosti s predstretými námietkami sťažovateľa tak ústavný súd opätovne pripomína, že neodkladné opatrenie je opatrením dočasnej povahy, ktoré nestanovuje konečnú (definitívnu) úpravu rodičovských práv a povinností k maloletému dieťaťu. To, či došlo k relevantnej zmene pomerov odôvodňujúcej zmenu posledného súdneho rozhodnutia (§ 121 CMP), bude v konaní vo veci samej, t. j. v konaní o zmenu úpravy výkonu rodičovských práv a povinností k maloletému dieťaťu, zisťovať všeobecný súd, ktorý po vykonaní potrebného dokazovania rozhodne o návrhu matky.

14. Ústavný súd tak uzatvára, že v danom prípade nezistil žiadny dôvod, pre ktorý by mohla vzniknúť pochybnosť o ústavnej konformite namietaného uznesenia krajského súdu. Argumentácia krajského súdu zodpovedá príslušným ustanoveniam vo veci aplikovaných právnych predpisov týkajúcich sa predpokladov vydania neodkladného opatrenia vo veciach starostlivosti súdu o maloleté dieťa. Na uvedenom nemôže zmeniť nič ani tvrdenie sťažovateľa o dezinterpretácii jeho podaní krajským súdom, keďže opísaný spôsob, akým malo dôjsť podľa sťažovateľa k nesprávnej reprodukcii jeho vyjadrení, nemal na rozhodnutie krajského súdu (v spojení s okresným súdom) žiadny vplyv. To, že krajský súd dospel k iným než sťažovateľom preferovaným záverom, samo osebe dôvodnosť ústavnej sťažnosti založiť nemôže.

15. Keďže ústavný súd nezistil, že by závery krajského súdu premietnuté do napadnutého uznesenia boli svojvoľné alebo v zjavnom vzájomnom rozpore, či v nesúlade s platnou právnou úpravou, pričom odôvodnenie napadnutého uznesenia je primerané tomu, že ide o rozhodnutie o neodkladnom opatrení, odmietol ústavnú sťažnosť v tejto časti podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) pre jej zjavnú neopodstatnenosť.

III.2. K namietanému porušeniu základného práva na ochranu rodičovstva podľa čl. 41 ods. 4 ústavy a práva na rešpektovanie rodinného života podľa čl. 8 ods. 1 dohovoru:

16. Ústavný súd súčasne dospel k záveru, že v rozhodovaní krajského súdu o neodkladnom opatrení nebolo zistené ani také pochybenie, ktoré by mohlo indikovať možnosť porušenia v ústavnej sťažnosti označeného základného práva sťažovateľa hmotného charakteru podľa čl. 41 ods. 4 ústavy a rovnako ani porušenie jeho práva podľa čl. 8 ods. 1 dohovoru. Z tohto dôvodu odmietol aj túto časť ústavnej sťažnosti z dôvodu jej zjavnej neopodstatnenosti podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde.

17. Keďže ústavná sťažnosť bola odmietnutá ako celok, ústavný súd sa ďalšími požiadavkami sťažovateľa uvedenými v petite nezaoberal, keďže rozhodovanie o nich je podmienené vyslovením porušenia základného práva alebo slobody, k čomu v tomto prípade nedošlo.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 17. marca 2022

Miloš Maďar
predseda senátu